

Ewa Grin-Piszczek, *Kaput Wanda Wincentyna (1924–2004)*, „Nasz Przemysł” 2012 nr 1 s. 40-41, portr.

Wanda Kaput (1924–2004)

Podczas tegorocznych odchodów jubileuszu 135-lecia przemyskiego Archiwum wielokrotnie wspomniana była postać Wandy Kaput – osoby, która, obok Kazimierza Arłamowskiego, ma wielkie zasługi dla rozwoju i organizacji archiwów w naszym regionie. Urodziła się 5 IV 1924 r. w Wygnance Dolnej (k. Czortkowa). Jej rodzicami byli Władysław Kaput i Stanisława z domu Krzaczkowska. Ojciec pracował jako urzędnik kolejowy i często był przenoszony służbowo, w związku z czym rodzina Kaputów kilkakrotnie zmieniała miejsce zamieszkania. Tak więc Wanda uczęszczała do szkół w różnych miejscowościach (w Chodaczkowie Wielkim, Tarnopolu, Kołomyi). Najdłużej jednak w okresie przedwojennym Kaputowie przebywali w Gwoźdźcu, gdzie ich córka była uczennicą Siedmioklasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w latach 1933/34–1936/37). Gdy wschodnie tereny Rzeczypospolitej znalazły się pod okupacją sowiecką W. Kaput uczęszczała do Średniej Szkoły nr 4 w Kołomyi. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej rodzina Kaputów przeniosła się do Horodenki, gdzie Wanda pracowała w Fabryce Cukru. Po zawierusze wojennej w Kaputowie trafili do Bielczy koło Brzeska, a następnie zamieszkali w Słotwinie-Brzesko. W. Kaput uczęszczała do Państwowego Liceum i Gimnazjum w Brzesku, a egzamin dojrzałości zdała w I Państwowym Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku w 1947 r. W tym samym roku została studentką Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pięć lat później (w 1952 r.) ukończyła studia, uzyskując stopień magistra filozofii w

zakresie historii. Temat jej pracy magisterskiej to: „Osadnictwo ziemi sanockiej za Jagiełły i Warneńczyka”. Jeszcze w czasie studiów, w 1950 r. została zatrudniona w Kierownictwie Badań nad Początkami Państwa Polskiego w charakterze praktykantki na Wawelu, a następnie młodszego asystenta. W 1952 r. brała udział w ekspedycji wykopaliskowej, uczestnicząc w pracach archeologiczno-konserwatorskich w Wietrznie-Bóbrce i Sanoku-Trepczy pod kierownictwem dr. Andrzeja Żakiego. W 1952 r. skierowano ją do Muzeum Okręgowego w Przemyślu, gdzie pracowała w okresie od 20 IX do końca roku jako instruktor społeczno-oświatowy. Pełniący wówczas obowiązki dyrektora przemyskiego archiwum państwowego dr Kazimierz Arłamowski poszukiwał do pracy osoby ze znajomością języka ukraińskiego oraz paleografii ruskiej. Wówczas Wanda Kaput zrezygnowała z pracy w Muzeum i 6 II 1953 r. rozpoczęła pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Przemyślu WAP na stanowisku asystenta, a w kilka lat później objęła stanowisko kierownika Oddziału II akt miejskich, prywatnych i wyznaniowych. Z dniem 1 I 1971 r. siedziba Wojewódzkiego Archiwum Państwowego została przeniesiona z Przemyśla do Rzeszowa (wcześniej bowiem funkcjonowało Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Rzeszowie z siedzibą w Przemyślu). W Przemyślu utworzono Oddział Terenowy podlegający WAP w Rzeszowie. Reorganizacja Archiwum zbiegła się w czasie z przejściem na emeryturę dyrektora Kazimierza Arłamowskiego. Funkcję kierownika Oddziału Terenowego powierzono Wandzie Kaput. W trakcie pracy w WAP w Przemyślu, oprócz funkcji kierowniczych, zajmowała się ona m.in. opracowaniem zespołów, głównie instytucji wyznaniowych oraz akt miejskich. Wymienić tu można m.in akta Archidiecezji

rzymskokatolickiej we Lwowie, parafii greckokatolickich, parafii rzymskokatolickich i izraelskich gmin wyznaniowych (przeważnie z terenów II Rzeczypospolitej, które po 1945 r. znalazły się w granicach Ukrainkiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej) oraz Archiwum Konsystorza Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu z lat 1786–1946. Przez cały okres pracy zawodowej w naszym mieście, a także w późniejszym czasie W. Kaput była członkiem towarzystw naukowych, organizacji i stowarzyszeń społecznych. Z Polskim Towarzystwem Historycznym (PTH) związała się w 1952 r., pełniąc do roku 1958 funkcję sekretarza Oddziału. W tym roku została przewodniczącą sekcji archiwistów, a do 1972 r. była członkiem Zarządu Towarzystwa. W ramach działalności w PTH zajmowała się m.in. wygłaszaniem referatów popularyzujących również tematykę archiwalną. W styczniu 1964 r. rozpoczęła pracę w Stacji Naukowej PTH, będącej jedną z nielicznych placówek naukowo-badawczych Zarządu Głównego PTH w kraju. Została w niej zatrudniona na stanowisku asystenta na 1/3 etatu. W. Kaput działała także w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Przemyślu, będąc jego członkiem od 1962 r. W tymże roku weszła w skład Zarządu TPN. Ponadto aktywnie działała w Stowarzyszeniu Archiwistów Polskich – w latach 1968–1970 była przewodniczącą przemyskiego Oddziału, a w latach 1970–1972 – zastępcą przewodniczącego. Z dniem 1 V 1972 r. W. Kaput rozpoczęła pracę w Archiwum Państwowym w Krakowie (powróciła do domu rodzinnego w tym mieście, aby opiekować się chorą matką). Była tam zatrudniona do czasu przejścia na emeryturę w październiku 1984 r. Jej praca zawodowa i działalność w stowarzyszeniach i towarzystwach zaowocowała wieloma publikacjami, spośród których należy wymienić: *Materiały do dzie-*

ów Rzeszowszczyzny w archiwach, bibliotekach i muzeach państwowych spoza województwa rzeszowskiego, Przemyśl 1960; *Tysiąc lat Przemyśla. Kalendarz 1961–1965*, Przemyśl 1961 (wybrane artykuły); *Informator o materiałach archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych województwa rzeszowskiego* (wspólnie z K. Arłamowskim), Rzeszów 1968; *Lustracja województwa ruskiego 1661–1665, cz. I i II* (wspólnie z K. Arłamowskim i E. Arłamowską), Wrocław 1970, 1976; *Akta dotyczące działalności Polskiej Rady Narodowej w Przemyśle listopad 1918 – luty 1919*, „Przemyskie Zapiski Historyczne”, 1974, *Archiwum miasta Przemyśla w latach 1874–1950*, „Archeion”, t. 65: 1977. Swoją działalność naukową kontynuowała po przejściu na emeryturę. Przygotowywała pracę o dziejach zakonu Dominikanek w Przemyśle, gromadziła materiały dotyczące historii swoich rodzinnych miejscowości (Gwoździec, Kołomyja), a także opublikowała biogramy archiwistów przemyskich – Mieczysława Błażowskiego, Tadeusza Troskoleńskiego, Jana Smółki, Kazimierza Arłamowskiego. Długo utrzymywała kontakt z przemyskimi archiwistami, a we wspomnieniach często powracała do miasta, w którym spędziła ponad 20 lat.

W uznaniu zasług nadano jej następujące odznaczenia: „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego” (1968), „Za zasługi dla archiwistyki” (1978), „Zasłużony działacz kultury” (1979), „Złoty Krzyż Zasługi” (1979), „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa” (1983). Wanda Kaput zmarła 2 X 2004 r. w Krakowie i została pochowana na Cmentarzu Rakowickim (kw. IX, rz. 13, m.16) obok grobów rodziców i doc. dr. Kazimierza Arłamowskiego.